ὡς πολυφιλώτατον εἶναι, διὰ τοσούτοις, ὅσοι εἰς τὸ συζῆν ἱκανοί· οὐδὲ γὰρ ἐν δίκῃ δόξειεν εἶναι πολλοῖς εἶναι φίλον σφόδρα· διόπερ οὐδὲ ἐρᾶν πλειόνων· ὑπερβολή γάρ τις εἶναι βούλεται φιλίας· τοῦτο δ' πρὸς ἕνα· καὶ τὸ σφόδρα δὴ πρὸς ὀλίγους· οὕτω δ' ἔοικεν ἔχειν καὶ ὅσα τῆς πρὸς πράγματα· οὐ γὰρ γίνονται γὰρ φίλοι πολλοὶ καὶ τὴν ἐπιεικῆ φιλίαν· καὶ δ' ὀμνύμενοι, ἐν οἷς λέγονται· οἱ δὲ πολύφιλοι, καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐντυγχάνοντες, οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι, πλὴν πολιτικῶς, οἷς καὶ καλοῦσιν ἀρέσκοις. πολιτικῶς μὲν οὖν ὅτι πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἀρέσκον ὄντα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς σπουδαῖον δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' ἑαυτόν, ὃν ἔστι πρὸς πολλοὺς ἀγαπητὸν δ' καὶ ὀλίγους εὑρεῖν τοσούτους.

Κεφάλαιον ια.

Πότερον δ' ἐν δυτυχίαις φίλων μᾶλλον δεῖ, ἢ ἐν ἀτυχίαις; ἐν ἀμφοῖν γὰρ δοκοῦσι τοῦ τοιούτου· οἵ τε γὰρ ἀτυχοῦντες, δέονται ἐπικουρίας, οἵ τ' δυτυχοῦντες, συμβίων, καὶ οἷς εὖ ποιήσουσι βούλονται γὰρ εὖ δρᾶν. ἀναγκαιότερον μὲν δὴ ἐν τῇς ἀτυχίαις· διὸ τῆς χρησίμων ἐνταῦθα δεῖ. κάλλιον δ' ἐν τῇς δυτυχίαις· διὸ καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς ζητοῦσι· τούτοις γὰρ αἱρετώτερον δυεργετεῖν, καὶ μὴ τούτων διάγειν· ἔστι γὰρ καὶ ἡ παρουσία αὐτὴ τῆς φίλων ἡδεῖα, καὶ ἐν τῇς δυτυχίαις, καὶ ἀτυχίαις· κουφίζουσι γὰρ οἱ λυπούμενοι, συνδιαγωνιῶντες τῆς φίλων. διὸ κἂν ἀπορήσειεν αὖ τις, πότερον ὥσπερ βάρος μεταλαμβάνουσιν, ἢ τοῦτο μὲν, οὔ· ἡ παρουσία δ' αὐτῆς, ἡδεῖα οὖσα, καὶ ἡ ἔννοια τῶν συνδιαγωνιῶν, ἐλάττω τὴν λύπην ποιεῖ. εἰ μὲν οὖν διὰ ταῦτα, ἢ δι' ἄλλό τι κουφίζονται, ἀφείσθω. συμβαίνειν δ' οὖν φαίνεται τὸ λεχθέν. ἔοικε δ' ἡ παρουσία μικτή τις οὖσα τῆς εἶναι· αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τοὺς φίλους, ἡδὺ, ἀγωνιῶντας καὶ ἀτυχοῦντας· καὶ γένοιτό τις ἐπικουρία πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι. παραμυθητικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ τῇ ὄψει, καὶ τῷ λόγῳ, ἐὰν ᾖ ἐπιδεξιος· οἶδε γὰρ τὸ ἦθος καὶ ἐφ' οἷς ἥδεται καὶ λυπεῖται· τὸ δ' λυπούμενον αἰσθάνεσθαι ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀτυχήμασι, λυπηρόν· πᾶς γὰρ φεύγει λύπης αἴτιος εἶναι τοῖς φίλοις. διόπερ εἰ μὲν, ἀνδρώδεις τὴν φύσιν, ὀλιγαδοῦσι συλλυπεῖσθαι τοὺς φίλους αὐτοῖς· κἂν μὴ

non quærere quamplurimos habere amicos, sed tot, quot ad conuiuendum idonei sint. neque enim fieri posse videretur, vt multis vehementer amicus quispiam sit, idcireo neque vt plurium amore sit captus: exuperatio enim amicitiæ quædam esse consueuit: id autem erga vnum est, & vehementer igitur erga paucos quoque erit. Ita verò vsu venire hoc etiam in rebus videtur. in amicitia enim sodalitia multi amici non existunt, sed quæ celebrantur amicitię, inter duos dicuntur. Qui autem multorũ sunt amici, & cũ omnibus familiariter versantur: ij nemini sunt amici, nisi ciuiliter, quos obsequiosos vocant. Nam ciuiliter multis esse amicus potest quispiam, etiam si obsequiosus non sit, sed re vera probus: ob virtutem verò, & propter sese erga multos non potest, sed contentus esse erga multos non debet, si vel paucos huiusmodi inuenerit.

CAPVT XI.

VTrum autem in prospera magis, an in aduersa fortuna amicis opus est? in vtraque enim requiruntur, nam & infortunati subsidio, & fortunati conuictoribus indigent, iisque hominibus, in quos beneficia conferant, benefacere enim volunt. Atque in aduersis quidem rebus necessarium magis id est, vtilibus siquidem ibi est opus, in prosperis tamen est honestius. Vnde etiam probos quærunt, hos siquidem beneficiis afficere, cum hisque vitam traducere expetendum magis est. Est enim præsentia hæc amicorum tam in prosperis quàm in aduersis rebus iucunda. qui dolent enim condolentibus amicis subleuari consueuerunt. Vnde etiam dubitaret quispiam, nunquid quasi oneris partem suscipiant, an id quidem minimè, sed præsentia ipsorum suauis cùm sit, condolendique intellectio dolorem minorem reddat. Sed hánene ob causam, an ob aliud quippiam subleuentur, omittamus: euenire tamen prorsus illud quod dictum est, videtur. Ipsorum verò præsentia mista quędam esse apparet. nam videre amicos iucundum est, præsertim in aduersa fortuna constituto, affértque subsidium quoddam ad minuendum dolorem. amicus enim consolationem præstat & aspectu & oratione, si commodus sit: quippe cùm & mores nouerit, & ob quæ vel lætetur, vel doleat. sentire autem dolore affici amicum suas ob calamitates, molestum est. in causa enim esse amicis vt doleant, vnusquisque euitat, ac fugit. Atque idcirco qui viriles natura sunt, cauent, ne amici secum condoleant. & nisi